

JUHLAJULKAISU

AARNE NUORVALA

1912 · 18/4 · 1982

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1982, Vammalan Kirjapaino Oy

ISBN 951-855-049-2
ISSN 0356-7222

Aarne Nuorvalan 70-vuotispäivänä 18. 4. 1982

Presidentti Aarne Nuorvala saa 70 vuotta täyttäessään nähdä monien tavoitteittensa toteutuneen ja vuosikymmenien hellittämättömän työnsä johtaneen näkyviin tuloksiin. Kansalaisen oikeusturva hallinnossa on tullut yleisesti tunnetuksi ja tunnustetuksi asiaksi. Lakimiehet ja maallikotkin tietävät, mistä asioista on kysymys ja mitkä periaatteet kysymyksessä, kun puhutaan kansalaisten oikeusturvasta hallinnossa. Poliitikot ovat puolueisiin katsomatta yksimielisiä oikeusturvan perusteista ja sen tärkeydestä kansalaisille ja yhteiskunnalle.

Oikeusturvan toteutumisessa on havaittavissa jatkuvaa parantumista. Jälkikäteisessä oikeusturvan varmistamisessa hallintolainkäyttöorganisaation ylin aste, korkein hallinto-oikeus, on päässyt toiminnassaan tuloksiin, joiden tehostamista ei juuri voi pitää mahdollisena. Lääninoikeuksia on kehitetty organisatorisesti ja toiminnallisesti alemman asteisen hallintolainkäytön perusyksiköiksi ja on odotettavissa, että ne lähivuosina kykenevät ottamaan tähän asemaan kuuluvan vastuun. Hallintolainkäyttöorganisaation kokonaisrakennekin on hahmottumassa.

Samalla kun hyvin toimivan lainkäyttöorganisaation tärkeys kansalaisten oikeusturvalle on tullut yleisesti tunnustetuksi, on huomattu, että oikeusturva on arvo, joka on otettava huomioon jo hallintotoiminnassa. Aikaisempaa määrätietoisemmin on ryhdytty kiinnittämään huomiota oikeusturvan toteutumiseen jo hallintopäätöksiä tehtäessä. Myös hallintomenettelyn institutionaalisia takeita ollaan lisäämässä hallintomenettelyn sääntelyllä. Tavoitteena on objektiivisen oikeusturvan takaamisen ohella saada kansalaiset tuntemaan, että he saavat oikeusturvaa.

Oikeusturvan painopiste on näin siirtymässä lainkäytöstä hallintoon. Oikeusturvan perustana on kuitenkin laki. Kansanvaltaisessa valtiossa kansaa edustavan lainsäätäjän on huolehdittava samalla tavoin oikeusturvasta kuin hallinnon aineellisten tavoitteiden toteutu-

misesta. Painopiste oikeusturvan kehittämisessä onkin ehkä siirtymässä aineelliseen lainsäädäntöön, hallintoa koskevien säännösten laatimiseen sellaisiksi, että kansalaisten oikeusturva toteutuu ja voidaan toteuttaa entistä paremmin.

* * *

Aarne Nuorvala on 1960-luvun puolivälistä lähtien, jolloin hän tuli korkeimman hallinto-oikeuden presidentiksi, ollut keskeisesti mukana kansalaisten oikeusturvan kehittämisessä ajatuksin, sanoin ja toin.

Näkyvin Nuorvalan panos on luonnollisesti ollut korkeimman hallinto-oikeuden kehittämisessä. Tämä Suomen vieläkin ainoa yleinen, hallitusmuodon vaatimukset täyttävä riippumaton hallintotuomioistuin on joutunut jatkuvasti toimimaan suuren työpaineen alaisena. Korkeinta hallinto-oikeutta on kuitenkin jatkuvasti kehitetty.

Toimivuus, päätösten tehokas tiedottaminen ATK-rekisteriä hyväksi käyttäen ja palveluperiaate ovat tuoneet yleiseen tietoisuuteen sen, että myös tuomioistuin pystyy omatoimisesti seuraamaan yleistä yhteiskunnallista ja teknistä kehitystä ja vastaamaan uusien vaatimusten antamiin haasteisiin. Tällä korkeimman hallinto-oikeuden ja hallinto-oikeudellisen lainkäytön aktiivisella kehittämisellä ja kehittymisellä on ollut suuri myönteinen merkitys koko tuomioistuinlaitokselle.

Nuorvalan vaikutus ei kuitenkaan ole rajoittunut korkeimman hallinto-oikeuden määrätietoiseen kehittämiseen. Kun korkeimman hallinto-oikeuden tehtävänä on hallitusmuodon mukaan myös valvoa alempain viranomaisten lainkäyttöä hallinto-oikeuden alalla, Nuorvala on joutunut jo viran puolesta osallistumaan koko hallinto-oikeudellisen lainkäyttökoneiston kehittämiseen. Erityisen huomion kohteena ovat olleet lääninoikeudet, joiden perustamista Nuorvala jo oli valmistelemassa.

Nuorvalan pyrkimys ja vaikutus kansalaisten oikeusturvan kehittämisessä ei kuitenkaan ole rajoittunut lainkäyttöorganisaatioon. Hän on voimakkaasti korostanut kansalaiskeskeistä oikeusturvakäsitystä, jonka lähtökohtana on se, että hallintopäätökset muodostuvat oikeiksi mahdollisimman aikaisessa vaiheessa lähellä ihmistä hänen asioissaan.

Korkeimman hallinto-oikeuden presidentillä on luonnollisesti monia kanavia ja mahdollisuuksia vaikuttaa hallinnon oikeusturvan kehittämiseen oman tuomioistuimensa ulkopuolellakin. Nuorvala on myös käyttänyt paljon niitä vaikuttamiskeinoja, jotka ovat tiedonvälityksen

maailmassa käytettävissä kaikilla, joilla on tärkeitä sanottavaa ja jotka haluavat sen tehdä. Hän on tehnyt oikeusturvaa ja sen toteuttamista tunnetuksi puhumalla ja kirjoittamalla omalle väelleen, lakimiehille ja suurelle yleisölle julkistamistilaisuuksissa, neuvottelupäivillä, läänin-oikeuspäivillä, lakimiespäivillä ja vuosijuhlissa sekä tiedotuslehdissä, lakimieslehdissä ja sanomalehdissä. Hänen aihepiirinsä on käsittänyt koko oikeusturvan oikeusvaltioajattelusta esittelijöiden muistioiden rakenteeseen eli siis kaiken tarpeellisen oikeusturvan yleisistä periaatteista sen toteuttamisen pieniin yksityiskohtiin. Tällä tavoin yksittäisillä, usein pienillä säännöksillä ja tosiseikoilla oikeusturvaa toteuttavat ovat saaneet nähdä työnsä yleisen merkityksen. Muut lakimiehet ja kansalaiset yleensä ovat puolestaan saaneet kuulla alan asiantuntijan näkemyksiä oikeusturvan yleisistä kysymyksistä ja sen toteuttamisen yksityiskohdista.

Nuorvalan työllä hallinnon oikeusturvan tunnetuksi tekemisessä on ollut ja on tulevaisuudessa oleva suuri merkitys oikeusturvaperiaatteiden ja niiden toteutumisen kannalta. Lakimiehille hallinnon oikeusturva on tullut samanarvoiseksi oikeusturva-ajattelua aikaisemmin voittopuolisesti hallinneen yksityisoikeudellisen oikeussuojan kanssa. Yleisessä tietoisuudessa oikeusturva on saanut sille nykyisessä yhteiskunnassa kuuluvan tärkeän aseman, joka ilmenee tiedotusvälineiden oikeusturvakysymyksiin tuntemassa suuressa mielenkiinnossa.

* * *

Yhden henkilön mahdollisuudet saada tuloksia laajalla työkentällä ovat luonnollisesti vähäisemmät kuin monien asian hyväksi toimivien. Aarne Nuorvala on etsinyt ja saanut oikeusturvaa toteuttamaan monia sellaisia henkilöitä, jotka ilman hänen vaikutustaan eivät olisi tunteet asiaa samalla tavoin omakseen. Näitä Nuorvalan vaikutuksesta oikeusturvasta kiinnostuneita on eri aloilla. Tässä otan esille vain yhden ryhmän, yliopistossa toimivat. Nuorvala on luonut kiinteät yhteydet korkeimman hallinto-oikeuden ja oikeustieteen edustajien välille. Näitä yhteyksiä on ylläpidetty keskusteluin, neuvotteluin ja käsikirjoituksia lukemalla, mutta myös kiinteämmällä yhteistyöllä. Monilla yliopistossa toimivilla on ollut mahdollisuus tutustua käytännössä oikeusturvan ongelmiin ja toteuttamiseen korkeimmassa hallinto-oikeudessa eri tehtävissä. Tällä käytännön koulutuksella on ollut suuri merkitys tutkimukselle ja opetukselle. Nuorvala on osoittanut tutkimuskohteita, innostanut selvittämään erilaisia kysymyksiä, saanut

hitaamminkin käynnistyvät innostumaan niistä, seurannut tutkimusta ja auttanut tutkijoita monin tavoin joskus vetämällä, joskus työntämällä. Hän on lukenut vanhempien ja nuorempien tutkijoiden käsikirjoituksia, esittänyt parannusehdotuksia ja estänyt virheiden pääsyn tutkimuksiin.

Nuorvalan moninainen panos tutkimukselle näkyy kirjojen alkusanoista ja myös tämän julkaisun kirjoituksista. Se näkyy myös siinä kiitollisuudessa ja arvostuksessa, jota tutkijat ja opettajat tuntevat häntä kohtaan.

* * *

Kansalaisen oikeusturva hallinnossa on Nuorvalalle kategorinen imperatiivi. Hän on tehnyt voitavansa tämän hänelle ehdottoman asian edistämiseksi ja on vaatinut toisiakin tekemään samoin.

Nuorvala on puhunut oikeusturvasta ja kansanvallasta sekä kansalaiskeskeisestä oikeusturvakäsityksestä jo silloin kun hallinnossa nähtiin yleisen kasvuideologian mukaisesti määrä ja muuttuminen kaiken hallitsevina tavoitteina. Paljolti Nuorvalan edustaman ideologian ansiosta oikeusturvakoneistomme on ollut valmis toteuttamaan niitä vaatimuksia, jotka ulkoisten mahdollisuuksien ja sisäisten arvojen muututtua ovat tulleet yhteiskunnassa hallitseviksi. Elintasoideologian muututtua elämänlaatuideologiaksi ihmisille on tullut tärkeäksi itsensä toteuttaminen eri yhteyksissä. Tällöin turvallisuus ja oikeusturva sen yhtenä muotona ovat keskeisiä arvoja, joita yhteiskunnan on pystyttävä toteuttamaan.

* * *

Kehittyvän yhteiskunnan muuttuva hallinto asettaa jatkuvasti myös oikeusturvalle ja sen toteuttamiselle uusia vaatimuksia. Kun aikaisemmin asetetut tavoitteet saadaan toteutumaan, on asetettava muutuvia oloja vastaavia uusia tavoitteita. Joskus saattaa näyttää siltä, että oikeusturvatyö on verkonpaikkaajan työtä. V. 1969 Aarne Nuorvala aloitti yhden oikeusturvapuheensa sanomalla: »Harras toiveeni on, että vihdoinkin voisin lopettaa asiaruuhkasta puhumisen, mutta ainakin vielä tänään siihen on kajottava.»

Tuolloin lausuttu toivomus ei ole vieläkään toteutunut, kun asiaruuhkasta puhuminen on nytkin, v. 1982 edelleen ajankohtaista.

Aarne Nuorvalan 70-vuotispäivänä 18. 4. 1982

Näiden vuosien välillä tehty työ oikeusturvan kehittämiseksi ei tästä huolimatta ole ollut turhaa. Jos tuota työtä ei olisi tehty, oikeusturvasta ei ilmeisesti tänään voisi puhua. Vaikka asiaruuhka hallintolainkäytössä on vielä v. 1982 hyvin paha ongelma, voimme kuitenkin sanoa, että oikeusturva hallinnossa on varsin hyvä ja Suomi on oikeusvaltio. Tässä mielessä Nuorvalan ja muiden oikeusturvan hyväksi tekemä työ ei ole ollut yksinomaan verkonpaikkaajan työtä.

Oikeusturvaa ei saada milloinkaan valmiiksi. Sen hyväksi on jatkuvasti tehtävä työtä eri sektoreilla. Tälle työlle Nuorvala on antanut hyvät suuntalinjat ja asettanut kovat vaatimukset. Kun näin asetettuun suuntaan jatketaan päättävästi ja määrätietoisesti, oikeusturvan toteutumiselle on olemassa avoin väylä.

Voimme olla iloisia siitä, että Aarne Nuorvala on edelleen mukana oikeustavan avatulla väylällä kuljettaessa ja uutta väylää avattaessa.

Toivo Holopainen